

Alevel, zij heeft door de bijzondere beteekenis van het gebied daarbij een grooten voorsprong op andere gewestelijke organen voor natuurbehoud, omdat zij bij haar werk kan rekenen op de warme belangstelling van een groote kring van bewonderaars en

Schaesberg.

hieraan gevolg geven. Onze beste wenschen geleiden de Stichting bij haar mooie taak.
 Bilthoven, Mrt. 1932.

vrienden daarbuiten en wij vermoeden, dat er velen zijn, die zelfs onder de tegenwoordige omstandigheden nog wat zullen willen bijdragen om haar werk mogelijk te maken. Niet dat uit deze bedragen groote reservaten zullen kunnen of moeten worden verworven — daartoe moeten van geval tot geval de middelen langs anderen weg gezocht worden, — maar om haar in staat te stellen een effectieve propaganda en actie te voeren, preventief voor natuurbehoud te werken en de binnen haar bereik liggende problemen te bestudeeren. Wij wekken allen, die Limburg een warm hart toedragen, op om hun bijdrage te zenden aan den penningmeester van de stichting J. M. H. F. H. Baron de Weichs de Wenne te Wanssum (L.) of te storten op het gironummer van de stichting 183004 (Maas-tricht).

Mogen het er velen zijn, die
 W. C. DE LEEUW.

DE PLASSEN VAN NIEUWKOOP EN NOORDEN.

Het is nu bijna zestig jaar geleden, dat ik ze voor het eerst zag. Ik was toen een jongetje van een jaar of acht en woonde in Woerden. Bij heel prachtig zomerweer, als de gele lisschen bloeiden, overkwam het mij wel eens, dat ik niet naar school ging, onbekommerd om de gevolgen. Op een zoo'n dag ben ik toen den

lijnrechten schaduwlloozen weg geloopt van den Kruipin naar Kamerijk en daar op den openstaanden kerktoren geklommen. Daar lag toen het heele land voor mij: Woerden met de school van mesjeu van Garderen, de boomen langs den Ouden Rijn, de boschjes van Teylingen, de boerderijen midden in het weiland een heel eind van den weg af en daarachter in het noordwesten een heel stuk horizon van blinkende plassen, de plassen van Nieuwkoop. Een groep boomen en huisjes heelemaal rechts van die plassen, dat moest het Woerdensch Verlaat zijn en Slikkendam, waar mijn vriend Arie de visscher, dezelfde uit Door het Rietland mij wel van verteld had. Nog heel goed herinner ik mij, dat de plassen mij zoo *vol* toeleken, net of ze zouden overloopen. Trouwens later heb ik gemerkt, dat haast al de Zuid-Hollandsche plassen dezen trek vertoonen, vooral wanneer er diepe droogmakerijen tegen aan liggen, wat doorgaans het geval is.

Het heeft toen nog vele jaren geduurd, eer ik de plassen werkelijk bezocht, maar nu staan ze voor ieder jaar op het programma, want ze zijn in menig opzicht onovertreffelijk mooi. Evenals de meeste Hollandsche plassen zijn ze ontstaan door vervening, maar dat is al heel lang geleden, zoo lang, dat er geen wettelijke verplichting bestaat, om ze droog te leggen. Wanneer tegenwoordig een concessie wordt verleend voor turfgraverij, dan zit daar de bepaling aan vast, dat de uitgegraven polder binnen zekeren tijd moet worden drooggelegd en daarvoor vormt men dan een zoogenaamd slikfonds. Op die manier hebben we nog onlangs de Buitendijksche Buitenveldertsche polder bij Amsterdam zien droog maken en mettertijd zal dat ook moeten gebeuren met de welbekende veenderij bij Halfweg. Bij Nieuwkoop en Noorden is daar echter geen sprake van. De smalle strooken land, die bij de vervening altijd overblijven, omdat daarop de turf bewerkt moet worden, de zoogenaamde veenrichels of veenregels zijn eeuwen lang ongestoord gebleven en zeer rijpelijk verwilderd. Dat wil zeggen, dat de „oorspronkelijke” flora er weer zoo goed als ongewijzigd aanwezig is, rijper en rijker dan in het Naardermeer of in de Ankeveensche plassen. Daar is dicht rietland, daar zijn woudpartijen van berken, elzen en waterwilg, daar zijn uitgestrekte partijen van haarmos en veenmos met moerasviooltje, zonnedauw, moerasvaren, kamvaren, koningsvaren, heele bataillons van handekenskruiden en, het mooist van alles een heele regel bezet met gagel en groote blauwe klokjesgentianen. Jaren en jaren geleden heeft Jongmans in deze plassen gebotaniseerd. Het zou wel goed zijn, wanneer een of meer jongeren er nog eens hun aandacht aan schonken en hun uitkomsten vergeleken met wat Van Zinderen Bakker in het Naardermeer bereikt. Bij dat onderzoek zou ik meteen betrekken de moerassige stukken van de Zegveldbroekschen polder, die in den zuidoosthoek grenzen aan de plassen van Noorden.

Een paar jaar geleden is te 's Gravenhage een tentoonstelling gehouden van ontwerpen voor streekplannen voor Zuid-Holland, meerendeels zeer fraaie kaarten met leerzame gegevens. Daar was ook een kaart bij, waarop de te behouden landschappen waren aangegeven o.a. een aardig kurketrekkerlijntje noord van Bodegraven. Dat is het kronkelende riviertje de Mije, met zijn aardige boerderijen, inderdaad een van de mooiste landschappen uit ons polderland. Maar het ligt voor de hand, dat met de

Meye ook meteen de plassen van Nieuwkoop en Noorden behouden moeten blijven.

Twee eeuwen geleden waren de binnenlanden van Zuid-Holland een even merkwaardig vogelland als tot voor korten tijd de beste broedgebieden van Hongarije of de Dobroedsja. Schlegel weet nog te verhalen van de heerlijkheden van Schollewaars-eiland in de buurt van Rotterdam. Dat wordt echter nog overtroffen door wat Ray

Uit Burdet's film.

Fig. 1. *Het Wouddaapje: Attentie!*

en Willoughby in 1664 te vertellen hebben van hun bezoek aan de „wouden” van Zevenhuizen, waar de kwakken bij troepen broedden. Wanneer wij thans de leegge polders van Zuid-Holland bekijken, kunnen we ons haast niet voorstellen, dat daar vroeger zoo'n rijk vogelleven huisde. Doch rondzwervend over de plassen van Nieuwkoop en Noorden, aangekreten door de Zwarte Sterntjes hebben we het gevoel, dat hier nog wel iets heel moois en zeldzaams kan zijn overgebleven. Inderdaad zien wij er ieder jaar nog wel purperreigers overvliegen en het zou ons niet verwonderen er een nest van aan te treffen. En dan de Kwak! Nog altijd komt hij opdoemen en al

zeggen we het niet hardop, we gelooven allemaal, dat deze nachtreiger nog ergens in Zuid-Holland of Utrecht broedt.

Waarom zou hij het niet even goed uithouden als het Woudaapje, de roem van de Reeuwijksche plassen en ook in Nieuwkoop en Noorden geen onbekende. Veertig jaar geleden beschouwden wij dit vogeltje als een zeldzaamheid, maar het is nu ter dege voor het voetlicht gehaald en wel vooral door mijnheer Burdet, eerst door zijn fraaie stereoscoopopnamen bij Vrijenban, later door zijn films van Reeuwijk en Noorden. Deze films worden door de Maatschappij Multifilm als smalfilm in den handel gebracht. We gaan een merkwaardige toekomst te gemoet. Wanneer de projectie-apparaten wat goedkooper worden (dat moet stellig gebeuren) en de films tegen lagen prijs beschikbaar komen, dan kunnen we voor een groot deel in plaats van boeken de films gaan lezen. Ik heb voor de aardigheid eens de beste vogelboeken nagelezen over ons Woudaapje en ze vergeleken met Burdet's film. Natuurlijk zullen we altijd goede boeken blijven noodig hebben, maar een groot deel van de „levensbeschrijving” kunnen we vervangen door de films. Bij het herlezen van een boek vinden we dikwijls feiten, die ons vroeger ontgaan waren, een verband, dat we niet hadden beseft. Maar dat is ook het geval met de film; al zie je die vijftientig keer, altijd komt er weer wat nieuws te voorschijn. En dat is weer een aansporing, om in de vrije natuur nog eens te gaan kijken, beter op te letten en dan weer eens een nieuwe film op te nemen. We weten nu precies, hoe het woudaapje zijn jongen voert, hoe ze aan den snavel van den ouden vogel knabbelen en rukken, totdat hij de visch, die hij in zijn keel had, opgeeft. Het best geplaatste jong verschalkt dan vlug het dikwijls onwaarschijnlijk groote hapje. Bij de roerdomp gaat het precies eender. En hoe mooi nemen ze allemaal te gelijk de houding aan van verontrust te zijn. Hoe prachtig klautert de oude vogel door riet en struiken. Wat een genoeg om te weten, dat zoo mooie en interessante dieren huizen in onze rietlanden.

Zoo geven de plassen van Nieuwkoop en Noorden onwaardeerbare gelegenheid voor genot en studie en er is zeker alle reden om ze in streekplannen op te nemen als te behouden landschappen. Evenwel worden ze reeds bedreigd. Een gedeelte in het westen is reeds bestemd, wordt reeds gebruikt als vuilberging voor de gemeente Leiden. Bedenken onze regeerders wel, dat ons land nog eenige duizenden jaren zal bestaan, misschien nog langer? Waar moet het vuil heen, wanneer alle plassen gedempt, alle heiden ontgonnen zijn? Dan zal men eindelijk wel overal tot vuilverbranding moeten overgaan, wanneer er ten minste nog niet iets beters is uitgevonden. Maar dan is dat natuurschoon verdwenen en wat voor soort van leven moeten onze nakomelingen dan leiden?

Dezer dagen las ik een verslag over de verzending van Haagsch vuil naar Drente, naar de broedplaats van de goudplevieren. De uitkomst was, dat het *iets duurder* uitkomt dan vuilverbranding. Maar waarom dan niet liever meteen tot die verbranding besloten? Dan deed Amsterdam beter. De ingenieurs hadden berekend, dat demping van het Kinselmeer *iets goedkooper* zou uitkomen dan vuilverbranding. Goed, zegt Amsterdam, dan blijven we branden. En tegelijk treft de gemeente maatregelen, om

het Kinselmeer te behouden als natuurmonument! Er is toch maar één Amsterdam.

Kleine gemeenten kunnen vuilverbrandings-installaties niet gemakkelijk bekostigen, maar zouden toch zeker wel groepsgewijs inrichtingen kunnen stichten. Het moet

Uit Burdet's film.

Fig. 2. *Het Woudaapje: Ik heb trek.*

toch zeker wel dien kant uit, anders vergaan wij in ons vuil. En iederen keer, dat een van onze schoone landschappen groot of klein wordt aangerand, verzwakt ons gevoel van eigenwaarde en wordt voor het nageslacht de kans op levensgenot en levensgeluk geringer.

JAC. P. THIJSSE.